

י. והסירותי מחלה

**וְעַבַּדְתֶּם אֶת ה' אֱלֹהֵיכֶם וּבִרְךְ אֶת לְחֻמְךָ וְאֶת מִימְךָ וְהִסְרֵתִי
מִזְחֶלְהָ מִקִּרְבְּךָ** (כג, כה)

יש לדקדק, דברי שא ובמציעתא של נסתר, ואילו בסיפא ד'והסירותי' הפסוק מדבר הקב"ה ע"ע בלשון מדבר בלשון נוכח.

הרה"ג יהונתן גולן שליט"א
רכסים, כולל 'משנת אליהו'

פקודיך אתבונן - ברורי הלכה

טלטול מדירה שבנויה פחלל *

וביום השביעי תשבת (כג, יב)

חלל אטום שנפתח לבית חשיב אינו מוקף לדירה

בדבר חלל שנוצר תוך כדי בניית בנייני מגורים, פעמים שהחלל נוצר מתחת לדירה [מחמת שהבנין בנוי על צלע הר, ומחמת שיפוע ההר חלק מהבנין אינו צמוד לקרקע, ולצורך יסודות הבנין סוגרים את החלל בבניית קירות רצפה ותקרה], ופעמים נוצר חלל בצידו של הבנין, בינו לבין צלע הר שלצידו וכאמור חלל זה בנוי וסגור מכל צד בקירות, רצפה ותקרה.

הטלטול מחלל שצורף לבית אל יתר חדרי הבית - הנידון כאשר בשלב מסוים בעלי הדירות הצמודות לחלל פותחים פתח בקיר או בקרקע שבין הדירה שלהם לבין החלל ומוסיפים את החלל כחדר נוסף לדירתם, האם מותר לטלטל מחדר זה שהוא חלל לשעבר, אל יתר חדרי הבית*, דכיון שחלל זה נבנה כמקום אטום שאינו ראוי לדירה ואינו פתוח לבית או לשום מקום אחר, הרי שאינו מוקף לדירה. וגם אם בשעת הבניה הקבלן

* הג"ר מאיר רוזנר שליט"א, ראש כולל 'מיר' מודיעין עילית, מח"ס 'חכמת הלב', ומו"צ 'עזרת תורה' ירושלים.

** כמו כן יש לדון באופן שבנו בחלל יחידת דיור נפרדת, האם מותר לטלטל מיחידת דיור זו לבית אחר המוקף יחד במחיצות או בעירוב, מהטעמים המבוארים בפנים.

ידע או תיכנן שבעתיד [כעבור כמה שנים שהפיקוח העירוני כבר לא יבדוק את הנעשה במקום וכבר לא יהיו חששות להלשנות וכו'], הקונה בעל הדירה יפתח את החלל ויעשה ממנו חדר בדירתו, תכנית זו שישמש בעתיד לדירה לא חשיב כהיקף לדירה כיון שבשעת ההיקף בתקופה הראשונה משעת הבנייה, החלל אטום ומופקע מתשמיש דירה, הרי שלא הוקף לדירה, ודעתו הנ"ל אינה אלא תכנית עתידית ולא היקף לדירה, וגם א"א להקיפו לדירה במצב זה שמופקע מתשמיש דירה, וגרע מנזרע ומנכנסו מים דלא חזו לתשמיש שמבטלים היקף לדירה כמבואר בשו"ע סי' שנ"ח ס"ט - י"א.

וכיון שהחלל אינו מוקף לדירה דינו כקרפף פחות מבית סאתיים שנפסק בשו"ע סי' שנ"ח ס"י שאסור לטלטל ממנו לבית אפילו בחד גברא שאין ביניהם חילוק דוירים, כשיטת רש"י בעירובין כ"ג ב' ד"ה כדתנן וכו' וסיעתו. ומפורש בשו"ע שם שהאסור אינו רק בב"ס מצומצם, אלא גם בפחות מב"ס אסור, וכו' בבבב"א שם (סקל"א) ס"ט ד"ה אפילו וכו' והוכיח כן מהגמ' שם כ"ד א', ושנה את דבריו שם (סקל"ב) ס"י ד"ה מי וכו', וכן ש"פ שם סתמו בזה ולא נחלקו על השו"ע, וכן נקט המ"ב שם סקע"ה וסקע"ז, ומה שהקל שם סקפ"ג בשעה"ד, הוא רק בנזרע מיעוטו שבזה י"ל דכיון שהוא מיעוט החצר והוא פחות מב"ס לא חשיב ובטל לרוב החצר דהוי מוקף לדירה, אבל בניד"ד שהוא חדר בפנ"ע שחלוק במחיצות מיתר הבית, אינו בטל ליתר הבית אף שהבית גדול ממנו, כמבואר במ"ב שם שאם החצר והזרעים חלוקים זמ"ז במחיצה אינם בטלים זל"ז וכל אחד נידון לעצמו, ומש"כ הבה"ל בסי' שנ"ט ס"א ד"ה רחבה וכו' בשם הפמ"ג לחלק בין ב"ס לבין פחות מב"ס, כבר תמה עלי החזו"א בסי' כ"ד סק"ח שנסתר מכל הפוסקים, ועכ"פ לדינא ודאי שאין לסמוך על זה אחרי שמפורש בשו"ע ובמ"ב במקומו לאיסור, ושם אינו אלא העתקת מה שסיים הפמ"ג את כלל הלכות קרפף. גם במקום שלאחר שנפתח החלל לבית, בנו בו מחיצות חדשות מבפנים, בצמוד למחיצות החיצונות [לבידוד, כנהוג בבנייה בירושלים], אינו נחשב מוקל"ד ע"י מחיצות אלו כיון שהם תוך ג"ט למחיצות הישנות שאינם לדירה, כמבואר בשו"ע סי' שנ"ח ס"ו דכה"ג לא מקרי היקף חדש אלא הוספה ועיבוי של המחיצה הישנה, ולא מהני להתיר את הקרפף אף שנעשה לדירה.

נידון זה מורכב מנידונים רבים בדיני היקף לדירה, ונתבאר בהרחבה בקונטרס "הטלטול מדירה שבנויה פְּחֻלָּה", ואלו הנושאים שנידונו שם. א. לצרף צדדי היתר בקרפף מקורה. ב. לדחות שהיתר מקורה לא שייך בנידון דידן. ג. נראה שבב"א אין לסמוך על הצירוף שהצדדים מפקקים. ד. אם הגדרת הרשות תלוי בהיקף כשאינו בית סאתיים. ה. להוכיח

* ומצורף מכתב מהגאון רבי מנחם מנדל לובין שליט"א שכתב בזה"ל הדברים נראים ומסתברים במקום שנבנה ללא אפשרות כניסה נחשב כאינו מוקף לדירה כלל וא"כ הוי כהוקף ולבסוף פתח ויש לתקן כמבואר בקונטרס הנ"ל.

מהראשונים ששם קרפף נקבע בהיקף גם בפחות מב"ס. ו. בביאור הלכה ובחזו"א מבואר שנקטו כן בפשיטות. ז. טעם הדבר. ח. אם עיקר מקום דירה תלוי בהיקף. ט. בבה"ל מבואר להדיא שגם בחצר הקובע הוא שעת ההיקף, גם כשהוא פחות מבית סאתיים. י. ספיקו של החזו"א, ומסקנתו לענין חצר פחות מבית סאתיים שהוקף ולבסוף פתח. יא. העולה מהאמור לנידון דידן. יב. צירופי הבה"ל בחצר פחות מבית סאתים שנזרקו ונעקרו הזרעים אינם שייכים בנידון דידן. יג. להקשות מרחבה שאין בה בית סאתיים. יד. אם גג הבולט חשיב רשות לדירה. טו. דברי הבית מאיר שאין קרפף בתוך היקף בית. טז. הבית מאיר קאי רק על חדר שהיה בכלל הבית כשהוקף. יז. במשנה ברורה ובחזו"א נחלקו בזה על הבית מאיר. יח. אם חדרי הבית חשיבי כחד לענין ביטול המיעוט לרוב. יט. לכאורה פתיחת החלל היא כעשיית מחיצותיו. כ. לחלק בין עשייה במחיצה בחק תוכות לבין יצירת מקום. כא. אם יש לחלק בין עשיית מחיצה חדשה להחזרת מחיצה שנפסלה. כב. אם מחיצות החלל חשיבי לדירה כיון שמקיפות את הבית. כג. פרץ את כל הקיר שבין החלל לחדר הסמוך. כד. אופנים ועצות להתיר לטלטל מהחלל שצורך ליתר חדרי הבית. כה. אם תיקון חלל תחתון לדירה מועיל לחלל מעליו. כו. לתלות במחלוקת הראשונים בגדר היתר תיקון קרפף. כז. אם אמרינן גוד אסיק מהתחתון כשיש לעליון מחיצות. כח. הוצרך לחזור ולאטום את הפתח מעינא בישא. כט. תוספת בנייה שבנו מעטפת לפני פתיחת פתח מהדירה. ל. הקיף על דעת לפתוח מיד כשאינו ראוי לדירה. לא. אילון מובן וניכר הנובע מהבניה.

העולה לדינא ממה שנתבאר בעה"א

- א. חלל שנוצר תוך כדי בניית בנין מגורים, שלצורך יסודות הבנין סוגרים את החלל בבניית קירות, כיון שהמקום אטום ובזמן בניית מחיצותיו אינו ראוי במצב זה לדירה, הרי שאינו מוקף לדירה, ולכן כשבשלב מסוים פתחו פתח אל החלל והוסיפו אותו כחדר נוסף לדירה [לאחר שיפוץ], או שבנו שם יחידת דיור נפרדת, אסור לטלטל מחדר זה שהוא חלל לשעבר, אל יתר חדרי הבית או לבית אחר, או מהם לחלל זה. בשעת הדחק, לדעת החזו"א יש להקל ולמ"ב צ"ע, ועל ידי קטן בודאי שיש להקל אף שלא בשעת הדחק.
- ב. אם פרץ לגמרי את הכותל המפריד בין החלל לחדר המקביל לו בתוך הבית, שנעשו פרוצים זל"ז במילואם, אם החלל שצורך גדול מהחדר המקביל שאליו צורך, נעשה כולו קרפף ואסור לטלטל מכל החדר הזה ליתר חדרי הבית, ואם החלל שצורך קטן מהחדר בבית שאליו צורך, לא מבעי שמחלק הבית מותר לטלטל ליתר הבית אלא מסתבר שבאופן זה מותר לטלטל גם מחלק החלל לחלק הבית וליתר חדרי הבית, ועיין בקונטרס באות ל"ג מש"כ בדעת הגאון.
- ג. אם לאחר שפתחו את החלל, חילקו אותו לשני חדרי מגורים, או לחדר ולשירותים

וכדומה, הרי זה נחשב שהוקף מחדש לדירה ומותר לטלטל מהחלל לשעבר ליתר חדרי הבית. והני מילי כשהכותל החדש הוא לרוב אורך או רוחב החלל. אם הכותל החדש החולק את החלל אינו לרוב אורך או רוחב החלל אבל ארכו יותר מעשר אמות [דהיינו 5.9 מטר, ויש מקום להקל אם הוא 5.78 מטר], מעיקר הדין מותר לטלטל מהחלל לשעבר ליתר חדרי הבית, ויש מקום להחמיר (שו"ע סי' שנ"ח ס"ו ובבה"ל שם ד"ה באורך וכו').

אם חילקו מהחלל חדר פינתי [כגון שירותים] שעי"ז המחיצות שבפינת החלל חלוקות מיתר החלל, וחדר זה רחב לכל הפחות ד"ט, ואורך הקו האלכסוני שבין שתי הנקודות שמחיצות החדר נפגשות עם מחיצות החלל, הוא לכל הפחות ד"ט, מעיקר הדין מותר לטלטל מהחלל לשעבר ליתר חדרי הבית אע"פ שהמחיצה החולקת אינה לאורך רוב החלל ולא יותר מעשר אמות, דהוי כעשה בחלל פרצה בקרן זווית וחזר וגדרו לדירה, ויש מקום להחמיר בזה (החזו"א בסי' כ"ד סק"ד סד"ה מעשה וכו' נטה להקל בזה, ונתבאר בעמ"ח - מחיצות [בענין 'תיקון קרפף שלא הוקל"ד'] דמהני רק לשיטת הרא"ש דמהני כותל באורך יותר מ' אמות או לרשב"א, אבל לריטב"א ולתר"פ וסייעתם שהצריכו מחיצה על רוח שלימה דהוי מחיצה חשובה, לא תועיל מחיצה ד"ט בקרן זווית, וכאמור לעיל ראוי להחמיר לשיטה זו).

ד. אם אינו חולק את החלל לשני חדרים, יעשה צורת הפתח [דהיינו שני קנים ישרים גבוהים מטר, וקנה או חוט מתוח מעל גביהם מזה לזה], באופן שצורת הפתח תחלוק את החדר לשנים ותהא מרוחקת ד' טפחים מהכותל המקביל הסמוך לה, ואז מותר לטלטל מהחלל לשעבר ליתר חדרי הבית, ויתכן שצורת הפתח הזו חייבת במזוזה, וצ"ע.

ה. כשיש שתי קומות של חללים זו ע"ג זו ותיקן את התחתון לדירה ע"י שחילקו במחיצה לדירה לאחר שנפתח כנ"ל, יש להסתפק אם תיקון זה מועיל גם לחלל שמעליו להחשיבו כמוקף לדירה, ויש להחמיר בדבר, בפרט אם בשעה שבנה מחיצה בחלל התחתון להקיפו לדירה, החלל העליון טרם נפתח.

ו. אם לאחר שהקיף את החלל לדירה כנ"ל, היה צורך לאטום באופן זמני את הפתח אל החלל [כגון מפני ביקורת של פקח העיריה וכדומה], ולאחר זמן קצר חזר ופתח שוב פתח לחלל, החלל לשעבר נשאר בהיתרו ומותר לטלטל ממנו ליתר חדרי הבית.

ז. כשעושים תוספת בנייה לדירה, שבונים חדר נוסף להוסיפו לדירה קיימת שכבר דרים בה, מצוי שבונים תחילה את החדר הנוסף מבלי לפתוח אליו פתח מהבית [והפועלים נכנסים לחדר בשעת הבנייה ע"י סולם או גשר עראי דרך חלונות החדר], ורק בשלב האחרון פותחים פתח מחדר זה לדירה המקורית, והסיבה שעושים כך הוא משום שלא

* קל ופרקטי להשתמש לצורך זה בתעלות מלבניות המשמשות להעביר בהם חוטי חשמל, ולחברם לקירות ולתקרה.

רוצים שתהיה גישה לפועלי הבנייה אל תוך הדירה שגרים בה וכו', נראה שכיון שבאופן זה דעתו בשעת ההיקף היה לפתוח את החדר שימש כבית מיד לקראת גמר הבנייה, ודעתו זו גלויה ומובנת לכל, החדר חשיב כמוקף לדירה וכבית גמור, ומותר לטלטל ממנו לשאר חדרי הבית.

ח. אם כשבנה את התוספת לא היה דעתו בשלב זה לסיים את הבניה ולפתוח פתח מהתוספת לבית, שבשלב זה לא היה לו צורך או יכולת לסיים את שיפוץ החדר הנוסף, ולכן בנה רק את המעטפת [כגון שהשכן שמתחתיו בנה, והוא הצטרף אליו בבניית השלד והמעטפת החיצונית], ואת שיפוץ הפנים ופתיחת התוספת לבית עשה כעבור זמן כשהוצרך לתוספת או כשהיה ביכולתו לבצע אותה, יש להסתפק אם באופן זה התוספת נחשבת מוקפת לדירה, והדעת נוטה להקל.

קונטרס התשובות תשובות על שאלה מגליון שנה יד

בת קול כנגד רבים

אחרי רבים להטות (כג, ב)

תוס' (ברכות נב, א ד"ה ורבי; פסחים קיד, א ד"ה דאמר; יבמות יד, א ד"ה רבי; ב"מ נט, ב ד"ה לא; חולין מד, א ד"ה ורבי) הקשו, מדוע כשיצאה בת קול ואמרה שהלכה כרבי אליעזר (ב"מ נט, ב), לא נפסקה הלכה כמותו - משום שרבי יהושע נענה ואמר 'לא בשמים היא' (דברים ל, יב) - ואילו כשיצאה בת קול שהלכה כבית הלל, קיי"ל דהלכה כבית הלל (ראה עירובין ו, ב).

ותירצו בחד תירוץ, שהבת קול של רבי אליעזר היתה כנגד רבים, כיון דרבנן הוו רובא, וכת"ב (כאן) 'אחרי רבים להטות'. אבל כבת קול דבית הלל קיי"ל, משום דב"ה הוו רובא, אי לאו דהוי מספקא להו אי אזלינן בתר רובא, משום דב"ה הוי חריפי טובא, עיי"ש.

ויל"ע, כיון דנסתפקו בפירושא דקרא - אי 'אחרי רבים להטות' נוהג גם כשצד המיעוט חריף טפי, או דוקא כששוין בחריפות, אבל לא כנגד החריפין - מאי אהני לן דיצאה בת קול שהלכה כב"ה שהם המרובים,